

Annotation

The paper considers the notion of receivables and payables, the impact of changes in the financial stability of the airline. Highlights the methods of sequence analysis, carried out an analysis of the composition and structure of debt carriers Ukraine. Turnover ratio reveals the methods receivables and payables, and they mature, and the relationship between receivables and payables using econometric models for each airline. In the article the problem of managing payables and receivables, certain methodological approaches to assess their situation and proposed measures that will enhance the financial sustainability of the airline, which is the basis of market position and competitiveness.

Key words: accounts receivable, accounts payable, accounts receivable turnover and payables, econometric models.

УДК 631.162:657.411

Коркушко О.Н.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Подільський державний аграрно-технічний університет

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ВИДИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ, ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ

Постановка проблеми. Відповідно до останніх змін у чинному законодавстві, певні складові власного капіталу були частково приведені до вимог міжнародної практики. Однак, дотримуючись вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, у структурі власного капіталу підприємств необхідно виділяти відносно однорідні компоненти, що сприятиме удосконаленню вітчизняної методики ведення бухгалтерського обліку власного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження даної проблеми проводять такі вчені, як: Бланк І. О., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Єфімова О. В., Сопко В. В. та інші.

Зокрема, Голов С. Ф. вважає, що власний капітал формується двома складовими: вкладеним (інвестиції акціонерів) та накопиченим (нерозподілений прибуток акціонерів) капіталом [3, с. 271].

На думку Бланка І. О., для систематизації капіталу підприємства необхідно виділити 11 класифікаційних ознак [1, с. 251].

Єфімова О. В. зазначає, що у складі власного капіталу можна виділити дві основні складові: інвестований капітал, тобто капітал, вкладений власниками в організацію, і накопичений капітал, тобто капітал, створений понад той, що спочатку авансований власниками [4, с. 316].

Не дивлячись на зацікавленість у вивченні зазначеної проблеми великої кількості вчених, на сьогоднішній день залишається не вирішеним питання щодо чіткої класифікації власного капіталу підприємств, яка б не суперечила міжнародним вимогам.

Постановка завдання. В публікації поставлено завдання на основі аналізу наявних джерел визначити основні особливості класифікації власного капіталу відповідно до вимог вітчизняних та міжнародних стандартів обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі дослідження поглядів вчених-економістів встановлено, що існує велика кількість різнобічних трактувань терміна «капітал». Крім того, застосовується досить значна кількість класифікаційних ознак, які використовуються для систематизації капіталу суб'єкта господарювання. Найбільш вичерпний перелік класифікаційних ознак запропонував І. О. Бланк [1, с. 251].

У світовій практиці існують різні підходи до класифікації капіталу, але в загальному вони базуються на класифікації капіталу, що запропонована вітчизняним вченим І. О. Бланком. Основним моментом нашого дослідження є розгляд структури «власного капіталу» як складової капіталу в цілому.

Економічний стан будь-якого підприємства характеризується розміром капіталу, що належить йому, а успішна діяльність полягає в його примноженні й накопиченні. Основним джерелом фінансування діяльності суб'єктів господарювання є їх власні засоби. Саме капітал виражає власність. У момент створення підприємства таку функцію виконує його початковий капітал, який за своїм матеріальним складом є сукупністю активів, інвестованих засновниками (учасниками). У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками (учасниками) і відображає їх вартість.

Майно підприємства складається з різноманітних матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів – носіїв прав власності окремих суб'єктів, частки інвестованих коштів, а власний капітал є

гарантією організації бізнесу [8, с. 546].

Відповідно до Концептуальної основи МСБО, власний капітал поділяється на підкласи, наприклад, в акціонерному товаристві власний капітал має такі підкласи: кошти, внесені акціонерами; нерозподілений прибуток; резерви, які відображають асигнування нерозподіленого прибутку; резерви, які відображають коригування збереженого капіталу. Така класифікація необхідна для прийняття рішень користувачами фінансових звітів, адже вона передбачає правові й інші обмеження спроможності підприємства розподіляти і використовувати власний капітал. Вона може також відображати той факт, що сторони з однаковою часткою власності у підприємстві мають різні права на отримання дивідендів або на виплати капіталу [2, с. 286].

Від того, як трактується природа капіталу, буде й залежати структура власного капіталу. До джерел формування власного капіталу належать безоплатно отримані активи, суми, внесені акціонерами, суми переоцінок, нерозподілений прибуток.

Наступна класифікація базується на вимогах законодавства. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал містить такі складові: зареєстрований капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал і вилучений капітал [5].

Щодо структури власного капіталу зарубіжних країн, то вона не однакова. Так, у Великобританії до власного капіталу відносять: суми акціонерного капіталу за звичайними акціями, резерви та довгострокову заборгованість. У США до власного капіталу входить: внесений (сплачений) капітал, нерозподілений дохід (накопичена сума доходу за вирахуванням усіх збитків та дивідендів, виплачених акціонерам), акціонерний капітал (суми інвестицій акціонерів і нерозподіленого доходу). До складових власного капіталу у Франції відносять: початковий внесок до акціонерного капіталу, що є постійною заборгованістю по відношенню до власника, фінансовий результат, резерви. Власний капітал у Німеччині складається зі статутного капіталу, резервного капіталу, передбаченого прибутку (збитку) на наступний рік, річного надлишку (річного збитку). У Польщі власний капітал складається зі статутного капіталу, неоплаченого капіталу, додаткового капіталу, резервів на переоцінку активів, іншого резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, чистого прибутку або збитку фінансового року [2, с. 286-296].

Якщо розглядати власний капітал за певними ознаками (реєстрація внесків учасників і рівень відповідальності, джерела формування капіталу, оцінка власного капіталу), то слід зазначити, що він формується двома складовими: вкладеним (інвестиції акціонерів) та накопиченим (нерозподілений прибуток акціонерів) капіталом [3, с. 271].

В умовах реформування бухгалтерського обліку відповідно до вимог МСБО в структурі власного капіталу підприємств виділяють відносно однорідні компоненти. Дотримуючись вимог МСБО, пропонуємо в структурі власного капіталу вітчизняних підприємств виділити: інвестований капітал у складі статутного (зареєстрованого) і додаткового капіталу (емісійний дохід і курсові різниці, що виникли при інвестуванні капіталу); накопичений капітал у складі реінвестованого капіталу, нерозподіленого прибутку і набутого капіталу (приріст вартості майна від переоцінки основних засобів, безоплатне надходження майна, інвестиційні засоби власників, використані цільові кошти); резервний капітал у складі оціночних і витратних резервів; потенційний капітал у складі цільового фінансування, цільових надходжень і доходів майбутніх періодів.

Інвестований капітал є відправним моментом, з якого починається практична діяльність будь-якого економічного суб'єкта. Він включає два елементи – статутний (зареєстрований) і додатковий капітал.

Основним елементом інвестованого капіталу є статутний (зареєстрований) капітал, першочергове формування якого відбувається у момент створення підприємства. Під додатковим капіталом слід розуміти приріст власного капіталу (емісійний дохід) і курсових різниць за внесками до статутного (зареєстрованого) капіталу, виражених в іноземній валюті.

Накопичений капітал створюється у процесі функціонування підприємств за рахунок реінвестованого капіталу, нерозподіленого прибутку і набутого капіталу. Джерелом формування реінвестованого капіталу є чистий прибуток звітного року, який є позитивним кінцевим фінансовим результатом, виявленим за звітний період, за мінусом встановлених відповідно до законодавства податкових й інших аналогічних платежів із податку на прибуток.

Набутий капітал формується за рахунок джерел, не пов'язаних із діяльністю підприємства: приріст вартості майна внаслідок переоцінки основних засобів, безоплатне надходження майна, приріст майна за рахунок інвестованих коштів власників, використані за призначенням цільові засоби в комерційних підприємствах. Основною статтею набутого капіталу є приріст вартості майна внаслідок переоцінки об'єктів основних засобів.

У складі потенційного капіталу виділено цільове фінансування та цільові надходження і доходи майбутніх періодів, оскільки ці засоби при настанні певних умов визнаються доходом підприємства у різних формах і в різні періоди.

Резервний капітал об'єднує дві складові, які віднесено до власного капіталу відповідно до вимог МСБО: витратні та оціночні резерви [6, с. 180]. Включення резервів до складу власного капіталу

зумовлено тим, що вони відволікають частину майбутнього доходу і, відповідно, частину власного капіталу підприємства, а у разі неповного використання їх включають до складу позареалізаційних доходів, збільшуючи при цьому капітал.

Витратні резерви (на майбутню оплату відпусток працівників підприємства і виплату щорічної винагороди за вислугу років; на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування; на ремонт основних засобів і виробничі витрати по підготовчих роботах у зв'язку з сезонним характером виробництва; на майбутні витрати по рекультивациі земель й інші природоохоронні заходи) визнаються у складі витрат від звичайних видів діяльності як витрати по формуванню собівартості продукції, що випускається.

Оціночні резерви (резерви по сумнівних боргах, резерви під знецінення вкладень у цінні папери, резерви під зниження вартості матеріальних цінностей) визнаються у складі операційних витрат.

Джерелами формування власного капіталу, незалежно від організаційно-правової форми, є засоби, інвестовані при створенні підприємства, а також засоби, придбані в процесі його діяльності.

Первинне формування фінансових ресурсів відбувається у момент заснування підприємства. Під процесом формування капіталу розуміють процес оптимізації об'єму і структури капіталу та забезпечення його залучення підприємством з різних джерел. Рівень ефективності господарської діяльності підприємства багато в чому визначається цілеспрямованим формуванням власного капіталу. Основною метою формування власного капіталу є задоволення потреби в придбанні необхідних активів і оптимізації його структури з позиції забезпечення умов ефективного його використання [7, с. 47].

Висновки з проведеного дослідження. В умовах реформування бухгалтерського обліку відповідно до вимог МСБО у структурі власного капіталу підприємств запропоновано виділити інвестований, накопичений, резервний та потенційний капітал. Це, в свою чергу, сприятиме удосконаленню ведення бухгалтерського обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах.

Бібліографічний список

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : [уч. курс] / И. А. Бланк. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах / Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 544 с.
3. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні : [навч.-практ. посібник] / [за ред. С. Ф. Голова]. – Дніпропетровськ : ТОВ «Баланс-Клуб», 2000. – 768 с.
4. Ефимова О. В. Финансовый анализ / О. В. Ефимова. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Бухгалтерский учет, 2002. – 528 с.
5. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 28 лютого 2013 р. № 336/22868 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>
6. Международные стандарты финансовой отчетности 1999: изд. на русском языке. – М. : Аскери–АССА, 1999. – 328 с.
7. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : [навч. посіб.] / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
8. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. [для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / Н. М. Ткаченко. – [6-те вид.]. – К. : А.С.К., 2001. – 784 с.

Анотація

Проведено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми. Встановлено, що бухгалтерські служби вітчизняних підприємств неодноразово стикається з низкою проблем під час ведення обліку власного капіталу. Виявлено, що діюча класифікація власного капіталу в більшій мірі суперечить міжнародним вимогам і потребує певного коригування та удосконалення. Для приведення класифікації власного капіталу, як об'єкта обліку до вимог МСБО, запропоновано в його структурі виділити інвестований, накопичений, резервний та потенційний капітал, що дасть можливість удосконалити методику ведення бухгалтерського обліку в цілому.

Ключові слова: власний капітал, активи, власність, акціонер, фінансова звітність, прибуток, майно.

Аннотация

Проведен теоретический анализ исследуемой проблемы. Установлено, что бухгалтерские службы отечественных предприятий неоднократно сталкиваются с рядом проблем при ведении учета собственного капитала. Обнаружено, что действующая классификация собственного капитала в большей степени противоречит международным требованиям и нуждается в определенной коррекции и совершенствовании. Для приведения классификации собственного

капитала, как объекта учета к требованиям МСФО, предложено в его структуре выделить инвестированный, накопленный, резервный и потенциальный капитал, что позволит усовершенствовать методику ведения бухгалтерского учета в целом.

Ключевые слова: собственный капитал, активы, собственность, акционер, финансовая отчетность, прибыль, имущество.

Annotation

Conducted theoretical analysis of the research problem. Established that bookkeeping services of domestic enterprises repeatedly run into the row of problems during registering of own capital. It was found that operating classification of own capital, that in a greater measure conflicts with international requirements, needs certain adjustment and improvement. To bring the classification own capital, as an object of the to the requirements of IFRS, suggest in his structure to distinguish the capital invested, accumulated, reserve and potential, that will give an opportunity to perfect methodology of conduct of accountancy on the whole invested.

Key words: own capital, actives, ownership, sharer, financial reporting, profit, property.

УДК 330.3

Озаренко Т.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри системного аналізу та програмної інженерії,
Класичний приватний університет

КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК» І «РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ»: СУТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ

Постановка проблеми. Економічне середовище як складна відкрита динамічна система характеризується мінливістю, рухливістю та невизначеністю стану у майбутньому. На позначення процесів, що протікають в економіці, використовують такі терміни, як «функціонування», «рух», «зміна», «зростання», «еволюція», «розвиток», «прогрес». Причому оперування цими поняттями часто відбувається автоматично, без конкретизації їх суті та відмінностей.

З огляду на постійну трансформацію економічної підсистеми суспільства як на глобальному рівні, так і на рівні країни, галузей і підприємств, беззаперечною є необхідність дослідження існуючих, а надто пошуку нових ефективних напрямів і механізмів розвитку. Та, передусім, з метою наступного визначення теоретичних підходів та розробки механізмів розвитку галузей економіки країни в умовах переходу до постіндустріального суспільства, уточнення потребують такі категорії, як «економічне зростання», «економічний розвиток», «розвиток економіки», «суспільний розвиток».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічного розвитку були об'єктом дослідження цілої плеяди зарубіжних і вітчизняних науковців. Розвиток як загальноекономічна категорія досліджувався Дж. Б. Кларком [1], як категорія суспільна – У. Ростоу [2] та Г. Спенсером [3], як результат дії певних механізмів і факторів – Й. Шумпетером [4]. Різні аспекти економічного зростання і розвитку досліджували такі науковці, як С. Кузнець [5-6], В. Леонт'єв [7], Р. Солоу [8] та ін. Питання економічного розвитку розглядаються і у роботах вітчизняних науковців, зокрема, В. М. Гееця [9], І. І. Лукінова [10], В. І. Ляшенка [11], С. В. Мочерного [12], В. С. Пономаренка [13] та багатьох інших.

Однак, у більшості сучасних економічних джерел спостерігається одночасне вживання понять «економічне зростання», «економічний розвиток», «розвиток економіки», «суспільний розвиток» як синонімічних без розмежування і конкретизації їх суті. До цього часу теоретична база вивчення вказаних понять залишається недостатньо розробленою, свідченням чого є значні розбіжності при висвітленні проблем розвитку господарської системи різними науковцями. Це зумовлює необхідність визначення характерних рис та уточнення відмінностей зазначених понять.

Постановка завдання. Метою статті є визначення змісту та співвідношення категорій «економічний розвиток» і «розвиток економіки».

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукові підходи до загальнотеоретичного обґрунтування категорії розвитку в різні історичні епохи є досить розмаїтими. У сучасній філософській літературі під розвитком розуміється зміна матеріальних і ідеальних об'єктів, яка характеризується такими трьома властивостями: є закономірною, спрямованою і якісною зміною [14]. Під закономірністю розуміється не випадковий характер змін. Спрямованість змін означає перехід від одного стану об'єкта до іншого не шляхом постійного повторення пройденого, не рухом по колу, а поступовим рухом до більш досконалого стану об'єкту (прогресивний розвиток) або рухом у протилежному напрямі